

TORNYOSNÉMETI

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

- 1.Köszöntő, Bevezetés
2. Tornyosnémeti bemutatása
 - 2.1. Településtörténet, Település szerkezet kialakulása
 - 2.2.Természeti környezet
3. Örökségünk
 - 3.1. Épített örökség
 - 3.2. Természeti örökség
 - 3.3. Régészeti örökség
4. Eltérő karakterű településrészek
 - Településközpontok
 - Hagyományos falusias lakóterület
 - Zöldterület, zöldterületi intézmények
 - Belterületi kertség
 - Külterület
5. Településképi szempontból meghatározó területek
6. Ajánlások
 - 6.1.Építészeti útmutató
 - 6.2.Épület felújítási útmutató
 - 6.4.Közterület kialakításának útmutatója
 - 6.5 Reklámtáblák, Cégek elhelyezésének útmutatója
7. Jó példák
8. Impresszum

KÖSZÖNTŐ

A kézikönyv építészeti szemléletformáló célt szolgál, és a településképi rendelet megalapozó dokumentuma. Készítését az Országgyűlés a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvénye írja elő. A törvény szerint minden magyar településnek meg kell fogalmaznia a településképi identitását, majd ezt követően a partnerek bevonásával, valamint helyi szabályozással meg kell határoznia a településképi fejlődési irányát, a hagyományokon alapuló, de a jövőképet is tartalmazó fejlesztések formáját.

Ezt a könyvet nem utolsó sorban magunknak is készítettük ezt az összefoglaló anyagot, hogy felhívjuk a figyelmet településünk szépségeire, építészeti és természeti örökségére, különlegességeire.

A községünkben az utóbbi időszakban elindult egy folyamat, a szomszédos Szlovákiából települnek át és életvitel szerűen vannak jelen községünkben szlovák állampolgárok, akik itt vásároltak magukna házat. Nekik is készült ez a köny, nekik is szeretnénk iránymutatást adni házaik illeszkedő felújításához.

Korábban egy befeketető lakóparkot kívánt létesíteni a községben, ami mára már láthatóan nem valósul meg. E helyett a kialakult, hagyományos helyi vállalkozásokat kívánjuk támogatni ezeken a területeken is, lehetővé téve a községünk gazdasági fejlődését

A térségünkben halad majd az M30 autópálya Kassáig tartó új nyomvonala. Reméljük az a változás kedvezően érinti majd községünk fejlődését, és belekerülünk az ország vérkeringésébe.

Vasas Tibor
polgármester

BEVEZETÉS

A Településképi Arculati Kézikönyv elkészítésének célja az, hogy Tornyosnémeti települési értékeinek bemutatásán keresztül tárja fel a település szépségeit és értékeit, és hívja fel lakosságának figyelmét a települést alkotó épített és táji környezet kiemelkedő értékeire.

Ez egy szemléletformáló jellegű dokumentum, mely a környezetünkben található értékeket a teljesség igényére törekedve foglalja össze.

A településkép, vagy az utcakép az oda tervezett épületektől lesz szép, harmonikus. Az épület ne csak önmagában legyen szép, hanem a környezetével együtt, azzal összhangot alkotva.

Az arculati Kézikönyv elkészítésével, annak ajánlásaival a településen élők számára szeretnénk iránymutatást adni.

Az ajánlások, a településen élők, valamint a tervezők számára, az illeszkedés szabályaira, hogy a település meghatározott karakteréhez igazodó, attól nem idegen építészeti elemek felhasználásával, személyes álmaik és építési szándékuk minél jobb színvonalú megvalósítása érdekében szükségesek, de nem kötelezőek.

A kézikönyv folyamatosan bővíthető, változtatható, a településen megjelenő „jó példákkal”, azaz ha egy szép új épület épül Tornyosnémetiben, akkor fontos, hogy bekerüljön ebbe a könyvbe, ezáltal büszke lehet rá építtetője, tervezője, kivitelezője, és a település is.

TORNYOSNÉMETI BEMUTATÁSA

Tornynosnémeti Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, a Hernád völgyének felső szakaszán, magyar-szlovák államhatárnál elhelyezkedő község. A 3. számú főközlekedési út elkerülő formában érinti a községet, amely fontos nemzetközi közúti határátkelőhely Szlovákia nyugati központja, Kassa irányába. Vasútállomása nincs, de rendszeres autóbusz-forgalma van a közeli Hidasnémeti állomásával. A hozzá legközelebb fekvő város Gönc, amelynek a községtől való távolsága közúton 8 km.

A községben a lakosság alapellátását szolgáló intézményhálózat hiányos.

A településen jelenleg 467 fő él.

A település nevének eredete:

A német népnév eredetileg birtoklást kifejező -i helynévképzős származékából alakult, s németek telephelyére utal (vö. FNEsz. Hidasnémeti, Miglécnémeti, Tornyosnémeti). A differenciálódásával keletkezett Alnémet(i), Felnémet(i) és Közép-német(i) azon tíz királynéi német telepesfaluk közé tartoznak, melyeket a vizsolyi ispánság fogott össze.

A község a német betelepítésű három falu egyike. A tornyos előnév arra utal, hogy e falvak közül itt volt egyedül tornyostemplom

2.1. TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

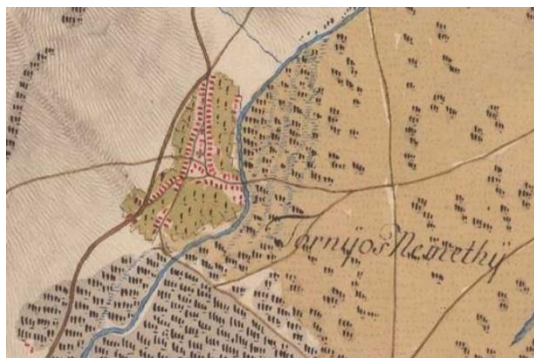
A falu határában már a bronzkorban népes település lehetett a régészeti leletek tanúsága szerint. A kezdetben Középnémeti nevet viselő község első írásos említése 1220-ból való, ekkor **Cuzepnemet** alakban fordult elő a neve. Királyi föld volt, amelyre a király német telepeseket hozott. A királyi dajka fiának, Györgynek adományozott falu később több birtokrészre oszlott. Az 1300-as évek elején gyakran tartottak itt megyegyűléseket, 1349-ben pedig nádori gyűlés helyszíne volt a falu. A XV. században gazdag és népes helységgként tartották számon, határában vámot is szedtek. 1427-ben 71 adózó portája volt. 1440-ben a falut birtokló Perényiek Giskra huszita vezérnek adták zálogba, ettől fogva hanyatlani kezdett. 1528-ban Perényi Péter hűtlensége miatt a Szapolyai-párti Macedóniai Péter kapta meg Középnémetit.

A XVI. században a törökök dúlták fel, 1687-ben csak 21 jobbágya volt. A pestisjárvány ezt a népességet is tovább pusztította, amely a Rákóczi-szabadságharc után tovább fogyatkozott és 1715-re már csak 11 jobbágyból állt. 1848-ig főurai a Perényiek mellett a Csákyak voltak. Az 1848-49-es szabadságharc során a kassai honvéd zászlóaljnál 7 községbeli lakos harcolt, közülük a fehértemplomi csatában négyen estek el. 1869-ben a lakosság száma 775 fő volt.

A településben sok szlovák élt. Régi templomának szentelésekor német, magyar és szlovák nyelven egyaránt prédikáltak. Közigazgatásilag a falu mindig más település alá tartozott, így a kisközség ügyeit a volt vizsolyi egyházkerület, a hidasnémeti plébánia, a szinai körjegyzőség, majd a hidasnémeti körjegyzőség intézte. A két világháború között a lakosság nagy része cselédként dolgozott a nagybirtokon. Az idénymunkások 1920 után ősztől tavaszig, a sokszor szép hasznót hozó csempészéssel foglalkoztak. 1945-ben itt is sor került a föld felosztására, majd tsz-szervezésre került sor. A falu termelőszövetkezete az 1960-as évek végére a járás egyik legjobban gépesített tsz-évé vált. A körzetesítéssel viszont Tornósnémeti lakói elvesztették vasúti megállóhelyüket, majd az iskola felső tagozatát. A fiatalabb korosztályok az 1960-as évektől egyre nagyobb arányban vállaltak munkát a falun kívül a közeli Hidasnémetiben a vasútnál, majd a borsodi iparvállalatoknál. Sokan elköltöztek a községből, az itt maradók közül pedig egyre többen ingázókká lettek. A falu agrárfoglalkozású népessége az 1980-as évekre előregedett.

TELEPÜLÉSSZERKEZET KIALAKULÁSÁNAK TÖRTÉNETE

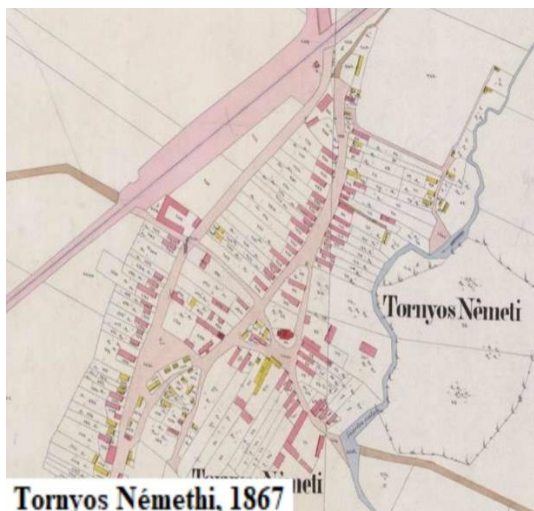
Első Katonai Felmérés (1763-1787)

Második Katonai Felmérés (1806-1869)

Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)

Tornyos Németi, 1867
kataszteri térkép

1964 évi légifelvétel

forrás:fentrol.hu

Magyarország területéről készített katonai és történeti térképeken láthatjuk egy-egy település fejlődését.

Tornyosnémetit illetően már az első katonai felmérésen látható, hogy többutcs szalagtelkes, helyenként fésűs beépítésű település alakult ki már az 1760-as évekre.

Részletesebben mutatja be a település területét és szerkezetét, a kéziratos kataszteri térkép, melyen minimális településszerkezeti változás látható, ami területnövekedésnek köszönhető. Új „tervezett” utcák jelentek meg a település északi és déli területén. Ezekről a – bővülés miatt kialakul – változástól eltekintve a település közterületi hálózata nem változott a mai napig sem.

2.2 TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Tornyosnémeti, „A Magyarország Kistájainak Katasztere” c. kiadvány szerint a Hernád – völgy kistáj területén helyezkedik el, ami egy tektonikus árokban elhelyezkedő folyóvölgy. Hernád folyó és völgye Borsod-Abaúj-Zemplén megye egyik legjelentősebb ökológiai folyosója. Egymástól eltérő jellegű élőhelyeket köt össze. A kistáj területe 118 - 170 mBf között változik, és ez a horizontális változatosság a település közigazgatási területén belül megfigyelhető. A terület felszínének orográfiai domborzat típusa 1/3 részt ártér, 1/3 részt enyhén tagolt síkság, valamint 1/3 részt alacsony domblábi háta és lejtők.

A felszín kb. 60%-át holocén képződmények (ártéri iszap, agyag, futóhomok) borítják. A kistáj délkeleti részén foltokban miocén kavicsos-homokos üledékek találhatók.

Éghajlati szempontból a hegyvidékek és az alföldi tájak közötti átmenet a jellemző rá. Klimatikus adottságainak másik döntő meghatározója, hogy hazánk legészakibb fekvésű dombvidéke. A terület éghajlata mérsékelt hűvös – mérsékelt száraz. Az éves napsütéses órák száma 1850-1900 közötti. Az évi középhőmérséklet 9,0 – 9,5 °C. A csapadék évi átlaga 580 mm és 630 mm közötti.

A település területe a magyarországi növényföldrajzi tagozódása szerint a Magyar vagy Pannóniai flóratartomány Északi-középhegység flóraidékének Tokajense és Tornaense flórajárásai mentén helyezkedik el

Fontos megemlíteni, hogy az Aggteleki Nemzeti Park adatszolgáltatása szerint, Tornyosnémeti közigazgatási területe Natura2000 területtel érintett (ennek területi lehatárolását a Természeti örökségünk c. fejezetben találhatók).

A Zempléni-hegység és a Szerencsi-dombság fontos ragadozómadár-élőhelyek. A kiterjedt erdőségek megfelelő fészkelőhelyet nyújtanak, a közeli legelők, gyepek és művelt területek pedig táplálkozóhelyként szolgálnak. Itt található Magyarország egyik legnagyobb parlagisas-költőállománya, a legnépesebb békászósas-állomány és csak itt költ ma szirti sas. Fekete gólyák szintén nagy számban költenek. A jellegzetes erdei fajok között felsorolhatjuk még az uráli baglyot. Ennek a fajnak a hazai költőállománya jórészt itt található. A fehérhátú fakopáncs is jellegzetes állandó madara a Zempléni erdőknek. A Hernád-völgy nemcsak a parlagi sasoknak, de más ragadozómadaraknak is fontos élőhelye, valamint fontos vonulási útvonal is.

A völgy potenciális vegetációja a vízjárta és hullámtéri-ártéri területen a puhafás ligeterdő, bokorfűzes. A helyi erdők kevert erdőkből állnak a község magaslatain. A Hernádot és a patakot éger-, nyár-, és fűzfacsoportok kísérik. Nagyvadfajokban és ragadozó vadfajokban gazdag: otthont talál itt a róka, vadmacska, őz, szarvas, vaddisznó.

A Hernád-folyó vízjárása uralja az egész területe (völgyet) és így természetesen meghatározza a település közigazgatási területének hidrológiáját. A terület, részben védett, lombhullató erdők és szántók dominálják. Az É-D-i irányú tektonikus árokban elhelyezkedő folyó völgy önmagában is egy potenciális tájértéket jelent. A Hernád folyó és a hozzá kapcsolódó településen áthaladó Szartos-patak, mint tájalakító szerkezetek a település értékes tájszerkezeti elemei. A település tájkarakterét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a tájkép jelenlegi megjelenésére az intenzíven művelt terület a jellemző. A mezőgazdasági területek a domboldalain, lankáin, valamint a néhol felbukkanó zárt erdői a település egységes tájkarakteréhez tartozó elemek.

ÖRÖKSÉGÜNK

Az épített és környezeti elemek megőrzésének fontos feltétele, hogy azok a település életének, vérkeringésének továbbra is szerves részei legyenek: funkcióikat megőrizzük, vagy a revitalizálás során minél kevesebb változtatást igénylő új szerepeket kell találnunk neki.

Az épített környezet maradandó építészeti értéket is képviselő elemeinek (építmény, épületegyüttes, táj- és kertépítészeti alkotás) összessége - annak minden beépített alkotórészével, tartozékával és berendezésével együtt.

A településen egy műemlék található, de több olyan építményt is találunk, melyek ugyan nem állnak országos védelem alatt, de történelmi értéket képviselnek.

3.1. ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

MŰEMLÉK

A református templom országos építészeti védelem alatt álló műemléke a településnek. (Törzsszám[azonosító]: 1115[3291])

A műemlék, olyan nyilvántartott műemléki éték, amelyet jogszabállyal védetté nyilvánítottak.

Tornyosnémeti XII. században román stílusban épített templomát a későbbi századokban gótikus stílusban átépítették. Tornyára vésve az 1497-es évszámot látjuk.

A XVI. században reformátussá lett gyülekezet használatába vette e templomot és sajátjának vallja a mai napig. A templom a megpróbáltatások évszázadaiban többször is tönkrement. Gótikus mennyezete beszakadt, falai megsérültek, mégis mindezeket átvészelte. Tornya, mely minden bizonnyal a XII. század óta áll, a középkorban nevet adott a falunak. Ez a nyugati homlokzat előtti 24 m magas zömök torony quadrát beosztású, melyen gótikus ablakok vannak. A hajó déli csúcsíves bejárata körteprofilos. A keletelt szentély támpilléres és a nyolcszög három oldalával zárul, rajta három, a hajó déli falán két mérműves ablakkal. A templomot 1892-ben jelentősen megújították. Feltehetőleg addigi kazettás mennyezetét akkor bontották le és Pozsonyba szállították (de senki nem tudja hová). Azóta csak a kazetta feletti deszkamennyezet van meg. A szentélyt a hajótól elválasztó diadalíven az 1477-es évszámot láthatjuk. Ez és a toronyon levő évszám feltehetően a legutolsó gótikus átépítések idejéből való.

A 100 kg-os (44 cm) harang felirata: „A Tornyos Nemety reformata ec öntette 1742.”

Forrás: Várady József: Református templomai

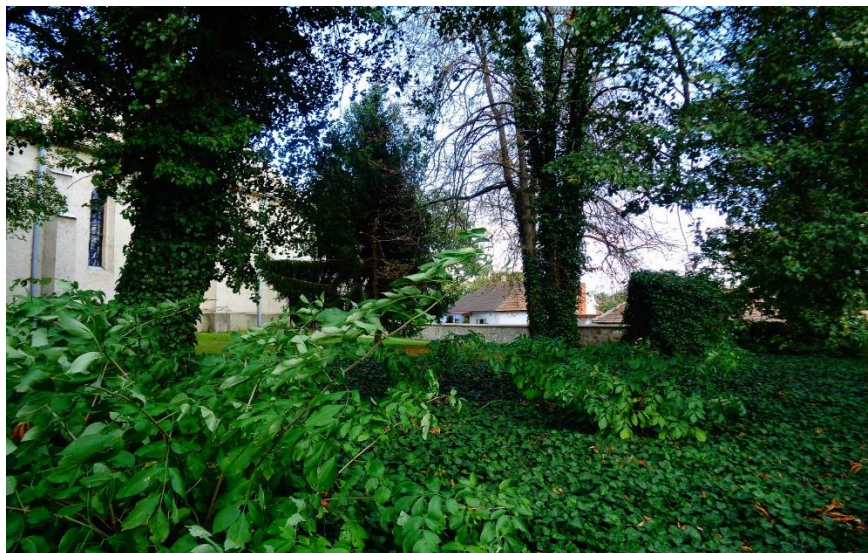

HELYI ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

A helyi egyedi építészeti védelem olyan épületre, építményre, az építmény egészére vagy részeire és annak földrészletére, továbbá az épületen lévő műalkotásokra, szobrokra, emléktáblákra, domborművekre, és egyéb építészeti elemekre terjedhet ki, amelyeknek településtörténeti, településképi értékük van.

Ilyen településképi érték a Fő úton található Szűz Mária szent neve római katolikus templom plébánia és a hozzá tartozó „templom kert” területe.

Feltehetően neogótikus templom. Hajója és toronysisakja lemezzel fedett, falai szürkésfehér színezetűek. A torony oldalélei lemetszettek. Ablakai csúcsívesek. A hajó oldalát támpillérek támasztják. Kőpilléres kovácsoltvas kerítés veszi körül.

2. Helyi védett épület
Népi építészeti emlék- volt plébánia
Fő út 42. 19. (2 hrsz)

3. Helyi védett épület
Népi építészeti emlék- lakóház
Petőfi út 2. (61 hrsz)

4. Helyi védett épület
Népi építészeti emlék- kúria
Gazdasor út 23. (78/4 hrsz)

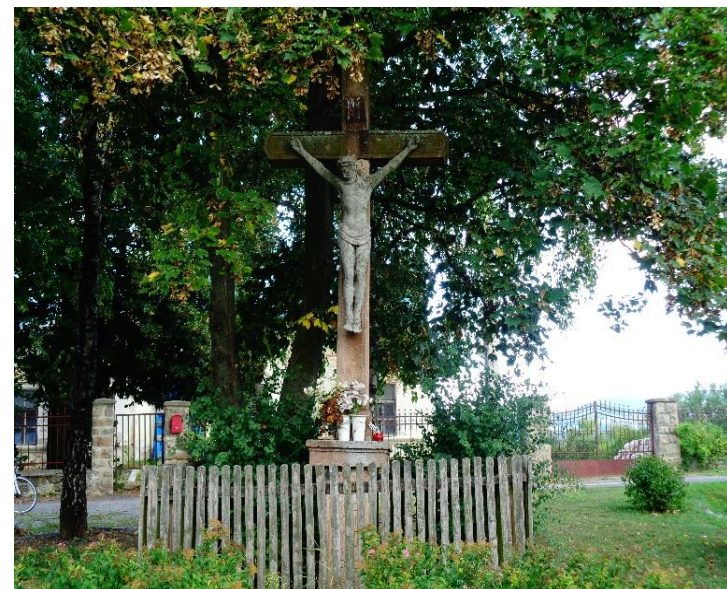
5. Helyi védett épület
Népi építészeti emlék- lakóház
Fő út 41. (214 hrsz)

ÉPÍTÉSZETI VONATKOZÁSÚ EGYEDI TÁJÉRTÉKEK

A helyi közösségek, a település lakói számára értéket képviselő egyedi tájértéknek minősül, az adott tájra jellemző olyan természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

Tornyosnémeti rendelkezik ilyen egyedi tájértékekkel, mind építészeti, mind természeti vonatkozásban is. Az Aggteleki Nemzeti Park adatszolgáltatása alapján a nyilvántartásba felvett építészeti tájértékek (az építészeti tájértékek több esetben helyi védett alatt álló épületek is egyben).

NÉV	EOV -X	EOV -Y	PONTOS HELYSZÍN	FŐBB JELLEMZŐK
Római katolikus templom (HV)	812820	355355	Fő út 39-41.	Feltehetően neogótikus templom. Hajója és toronysisakja lemezzel fedett, falai szürkésfehér színezetűek. A torony oldalélei lementszettek. Ablakai csúcsívesek. A hajó oldalát támpillérek támasztják. Kőpilléres kovácsoltvas kerítés veszi körül.
Református templom	813025	355405	Árpád vezér út 7. számmal szemben	Román stílusú, 12. századi előzmény után 1477-ben épült a gótikus templom, illetve 20 évvel később a tornya. Egyhajós, fehér színezetű, lemezzel borított gúlasisakú, támpilléres épület. A templom építésének éve a szentély diadalívéről, leolvasható.
Kút	813030	355375	Árpád vezér tere	Régi, öntöttvas, kézi nyomóskút, beton alapon.
Kúria (HV)	813100	355510	Gazdasor utca 23.	"L" alaprajzú, cseréppel fedett, nyeregtetős, utcai homlokzatán szürke, belső oldalán sárga színezetű, leromlott állapotú kúria. Az utcai homlokzat ablakai háromtáblásak, hatszemesek, egyedi vakolatdísszel. Az utcai homlokzatnál kiugró, nyeregtetővel
Feszület	813065	355530	Gazdasor út 23. számmal szemben.	Keskeny kőtalapzaton álló, egyszerű kőkereszt, rajta kőből faragott korpusz. Léckerítés veszi körül.
Lakóház	813140	355670	Gazdasor út 41.	Jellegzetes csereháti népi parasztház. Cseréppel fedett, kontyos tetős, sárga-fehér színezetű, mellvéd nélküli fatornácos ház, a tornác első oszlopa falazott kőoszlop. Az utcai homlokzatra két darab háromtáblás, háromszemes ablak nyílik, köztük keres
Lakóház	813095	355245	Szug utca 17. mellett.	Egykori kastélyhoz tartozó cselédház. Cseréptetős, hosszú épület, fehérre színezve, kéttáblás, hatszemes ablakokkal.
Lakóház	812815	355430	Fő út 42. számmal szemben.	Késő barokk stílusú, római katolikus plébániaépület. Szürke palával fedett, sárga-fehér színezetű. Középső része kétszintes, manzárdtetős, kétoldalt hozzá csatlakozó épületrész kontyos tetős. A felső szint vakolatdíszes utcai homlokzatán, az ablak ké
Magtár	813075	355480	Gazdasor út 23.	Falusi kúriához tartozó magtár. Lemezzel fedett, nyeregtetős, kőből épült, kétszintes épület, kisméretű, fatáblás csapófedelű ablakokkal.

3.2. TERMÉSZETI ÖRÖKSÉGÜNK

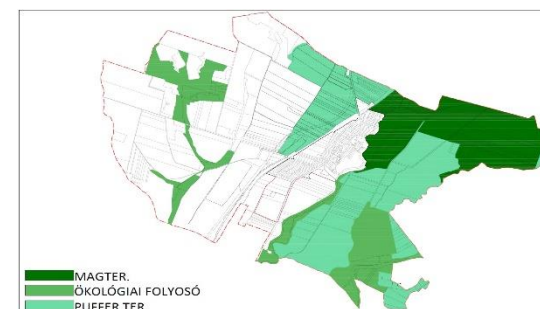
Tervezett Természeti területnek minősül minden erdő, gyeperdő, nádas, művelési ágú termőföld, művelés alól kivettként nyilvántartott földterület, ha nem építményelhelyezésére szolgál; mező és erdőgazdasági hasznosításra alkalmatlan földterület. A területeken kiemelt figyelmet kell fordítani a tájék, a természetes éleközösségek (növénytakasúlsók) és élőhelyek megóvására.

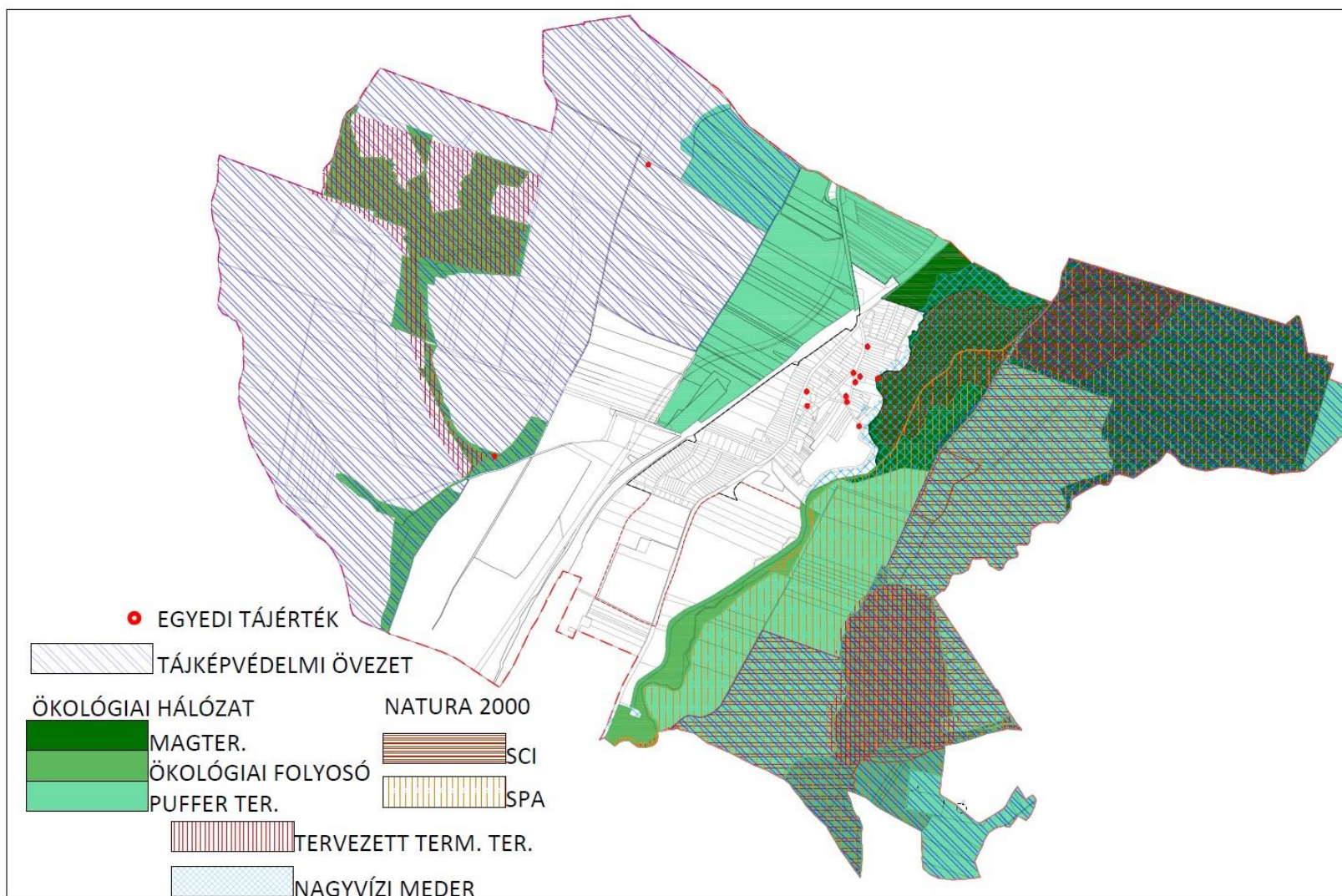
Tornyosnémeti közigazgatási területét érinti a Hernád-völgy és Sajóládierdő helyszín néven kihirdetett **Natura 2000** helyszín(azonosító: HUAN20004), mint **kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (SCI)**, valamint érinti a **különleges madárvédelmi területek közül (SPA)**, a Zemplén-hegység a Szerencsi-dombsággal és a Hernád-völgygel (azonosító: HUBN10007) néven kihirdetett helyszín.

A település közigazgatási területén az **országos ökológiai hálózat** övezetei közül a **magterület**, a **pufferterület** és az **ökológiai folyosó** övezetek megtalálhatók

A község közigazgatási területét az alábbi **nagyvízi** mederkezelési terv érinti: 08.NMT.06. (Hernád folyó, folyószakasz eleje: Államhatár, folyószakasz vége: Vadász-patak torkolat)

Az egyes kategóriák konkrét lehatárolását az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság adatszolgáltatása alapján van ábrázolva.

Természeti vonatkozású egyedi tájérték:

Név	EOV-X	EOV-Y	Pontos helyszín	Főbb jellemzők
Kilátópont	811965	356625	Bondor-tető	A háromszögelési pontról remek kilátás nyílik a Hernád-völgyre és a Zemplénre. A geodéziai alappont fehérre festett betontömb, benne kővel.
Mátyás-kút	811145	355085	A belterület déli részéről nyugatra kivezető földúton 1 km-re, a Hernád-völgygel párhuzamosan futó első völgy aljában.	Vize mára ihatatlan. Fából készült nyeregtetős kőépítmény.
Mederforma	813195	355500	A Szug utca végén található, a híd után közvetlenül balra.	Hernád folyó egykori, elhagyott medre.

3.3. RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÜNK

A régészeti örökség védelme kiterjed a régészeti örökség felkutatására, értékelésére, számbavételére, nyilvántartására, megőrzésére, a régészeti lelőhelyek védetté nyilvánítására.

Régészeti örökség: az emberi létnek a föld felszínén, a föld vagy a vizek felszíne alatt és a természetes vagy mesterséges üregekben 1711 előtt keletkezett érzékelhető nyoma, amely segít megismerni az egyetemes kultúrát, az emberiség történetét, kapcsolatát környezetével, valamint hozzájárul az ország területén élt népek és a nemzet történelmének rekonstruálásához, igazolja, bemutatja, alátámasztja népünk eredetét és fejlődését, továbbá amellyel kapcsolatos információszerzés fő forrásai a feltárás és egyéb kutatási módszerek

A Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelmi Felelős Helyettes Államtitkárság nyilvántartási hatóságának adatszolgáltatása alapján, az alábbi régészeti lelőhelyek találhatóak:

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

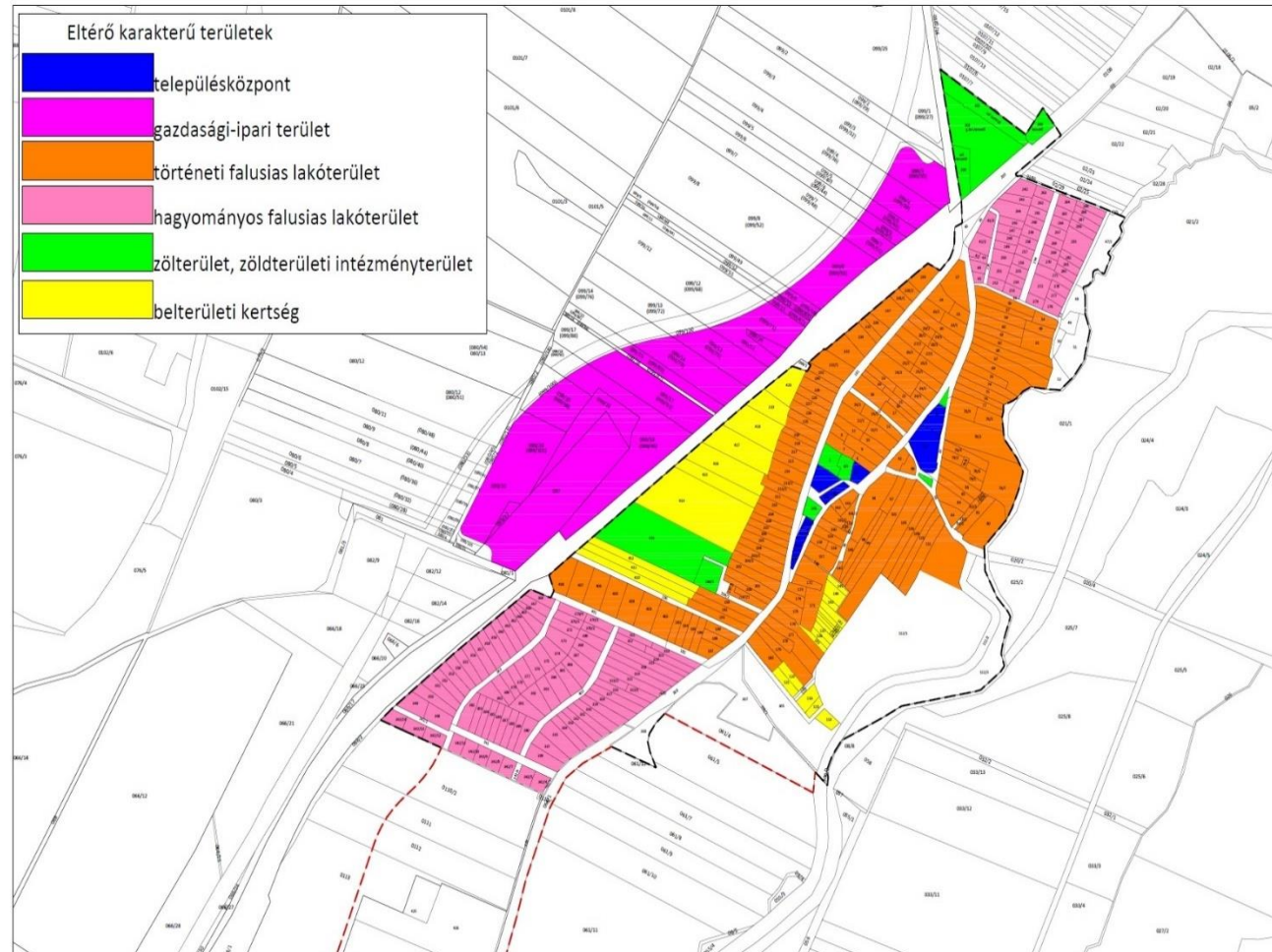
Tornyosnémetiben - az arculati jellemzők tekintetében - öt eltérő karakterű területre osztható le.

A lakóterületeken belül két különböző karakterű terület rajzolódik ki, melyek különböző időszakokban épültek be, s így az adott korszak jegyeit hordozzák magukon, de alapvetően mindkét esetben a **falusias** építési mód a jellemző. Ezeknek a lakóterületeknek szinte szerves része a belterületi kertségek, melyeket jelenleg is gyümölcsfák, zöldsége, termesztésére használnak.

A **településközpont** két területen található, mely tulajdonképpen a két templom területén kialakult történeti településmag.

A lakóterületektől elkülönül a hagyományos, az átalakuló, és a tervezett **gazdasági terület**.

A nagyrészt természetvédelmi oltalom alatt álló **külterület**, jellemzően általános mezőgazdasági terület felhasználású egységként kezelhető ahol a szántókat, réteket, legelőket, nagy kiterjedésű erdős terület határolja, melyet a Hernád folyói is érint.

TELEPÜLÉSKÖZPONT

A település két meghatározó eleme a római katolikus és a református templom, melyek a falu központjában, egymástól távolabb helyezkednek el. Ezekhez az épületekhez szervesen tartozik a Polgármesteri Hivatal, a templom kert, a zöldterületeként számontartott közparkok, és egy emlékmű is.

Ezek a telkeken az épületek változatos beépítési móddal állnak, magasságuk és tetőformájuk a funkcióhoz igazodik.

TÖRTÉNETI FALUSIAS LAKÓTERÜLET

A történeti falusias terület lehatárolása egybeesik az I. és II. Katonai Felmérés térképén ábrázolt lakott területtel, mely a település magját adja. Ennek a belső magnak utcák szerkezete és nyomvonalvezetése tehát védendő. A lehatárolt terület magába foglalja az épített örökség egységének legjelentősebb részét.

Településképi jelentősége azért van, mert a keskeny telekszerkezet az eredeti beépítés jellegére utal, ahol a házak jellemzően oldalhatáron állnak, az utcaképet a hagyományokhoz híven megépített kontyolt fedésű, vagy nyeregtetős épületek és a manzard tetős épületek váltakozása határozza meg.

A település fő közlekedési útja ezen a területen halad át, mely egyben a település központját is jelenti, a Fő út mentén sorakoznak az intézmények és kereskedelmi egységek is.

HAGYOMÁNYOS FALUSIAS LAKÓTERÜLET

Erre a területre -de különösen az Ady Endre utcára, Hunyadi János utcára, Jókai Mór utcára - az oldalhatáron álló, négyzetes alaprajzú, földszintes, maximum földszint + emeletes sátoertős vagy manzard tetős családi házak jellemzőek. amelyek tőpustervek szerint épültek az ötvenes évektől egészen a nyolcvanas évekig. Közel egységes megjelenésük meghatározza az utcaképet

A kisszámú új építés mellett igény mutatkozik a meglévő, jellegzetes háztípust felújítására vagy bővítésére, energetikai korszerűsítésére.

A település északi részén található - Rákóczi Ferenc utca, Petőfi Sándor utca, Kossuth Lajos utca – szabályos telek és utcafelosztású falusias képet vegyesen alkotják, a fenti épülettípus és a hosszhasas építésű lakóépületek.

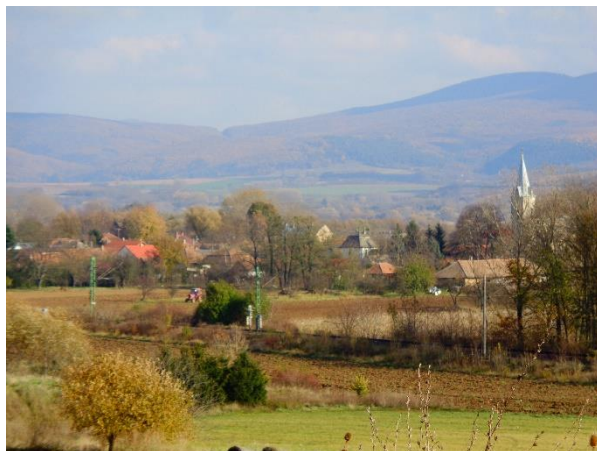
Helyi védelemre érdemes épület a területen nem található, a település szerkezete, hálózata nem védett.

BELTERÜLETI KERTSÉG

A hagyományos falusias karakternél említett építési mód, mely szerint a telken a lakás és mögötte lévő gazdasági épületek után, már a gazdálkodást szolgáló földterület található. Ezek a kertek, hosszú nadrágszíj parcellák, melyeken nem összefüggő mezőgazdasági művelés, hanem gyümölcsfák, kisebb mennyiségben történő növény, zöldségtermesztést folytatnak.

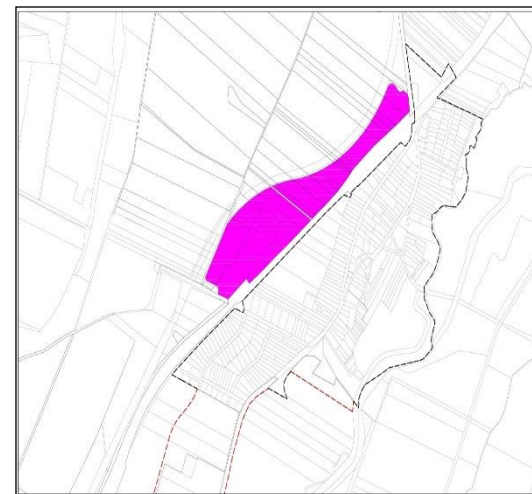
GAZDASÁGI TERÜLETEK

A lakóterületektől független módon, a település határában található a meglévő gazdasági, szolgáltató terület. A település rendezési terv szerinti lakóparknak szánt területről, a működő és hagyományos gazdasági tevékenységű területhez kell visszatérni.

A mezőgazdasági területből átalakuló, illetve a tervezett gazdasági (esetleg ipari) területek a leendő M30 jelű főközlekedési út nyomvonalától függően alakulhatnak ki, a hatástanulmányok szerint.

Részben már jelentek meg építmények a területen, szolgáltató funkcióval közvetlenül a magyar-szlovák határátkelő környezetében (vengdéglátó, kamionmosó építmények).

Az út, a település belterületét nem érinti, jelenleg még nem alakította át a település karakterét, képét.

ZÖLDTERÜLETEK ÉS ZÖLTERÜLETI INTÉZMÉNYI TERÜLETEK

A település központ részén, a katolikus templom és a templomkertet fogja közre két közpark, melyben megtalálhatóak a pihenésre szolgáló és a gyermekek szórakozását biztosító utcabútorok, játszóeszközök.

A műemléki környezet szomszédságában, egy építészeti tájértéket -feszületet is - magába foglaló park, valamint a református templom mellett található közterületet foglalja magában a zöldterületi lehatárolás.

Zöldterületi intézmény a településen a temető és a sportpálya területe.

Zöldterületnek nevezzük, az ipari- gazdasági terület, s az egyes telephelyek zöldzónáit, melyeket szükséges védő fasorokkal bővíteni, kialakítani.

KÜLTERÜLETEK

A külterületi nagyrésze, természetvédelmi szempontokból kiemelten kezelendő területek övezetében fekszik.

Jellemző az általános mezőgazdasági terület felhasználás, mely a termesztett növény típusától függően határozza meg a táj karakterét. A terület megjelenése a település nyugati részén – ahol a 3. számú főközlekedési út nyomvonala található – monoton, ingerszegény, az enyhén lankás területen védőfásítás sem nagyon található.

A település keleti területén található mezőgazdasági területet megtöri a Szartos patak mellett húzódó lombhullató fák sora.

Erdős terület jellemzően az országhatár mentén található.

Külön karakter a külterületen, a leendő autópálya nyomvonala mellett tervezett fejlesztési területek, és a mesterséges hálózati elemek, mint a vasút és az autópálya.

Az autópálya nyomvonala a település belterületétől nyugatra helyezkedik el, külterületi mezőgazdasági földeket és tervezett (még nem betelepült) gazdasági területeket szel ketté Észak-déli tengellyel. A „szétvágott” termőföldek művelése részben korlátozódik, ugyanakkor a beavatkozás mértéke nem akkora mértékű, hogy ellehetetlenüljön a mezőgazdasági művelés. A gazdasági területek a nyomvonalváltozással feldarabolódnak, helyzetük megváltozik.

A vasúti nyomvonal szinte párhuzamosan fut a 3. számú úttal, az országhatárig. Vasútállomása a településnek nincs.

A külterület meghatározó építménye a magyar-szlovák határátkelő épülete.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

A településképi szempontból meghatározó területek meghatározás azt jelenti, hogy a jellegzetes, értékes, hagyományt őrző építészeti arculatot, településkaraktert hordozó vagy meghatározó település, vagy egy település ilyen jellemzőkkel bíró lehatárolható településrésze, olyan ingatlanok együttese, amelyek az épített környezet egyes összefüggő részeire terjednek ki, és a megjelenésükkel a településrész és a környezete arculatát meghatározó építmények együttest alkotnak. Tornyosnémeti településszerkezete az idők során nem változott sokat. Éppen ezért ez a történelmi település szerkezet meghatározó eleme a településnek, melyet a két településközponti területben határolhatjuk le. A településközpontot körül ölelő történelmi falusias beépítés határozza meg igazán a település képét, melyhez hozzá tartoznak a közparkok, mint zöldterületek és zöldterületi intézmények.

A műemléki templom és környezete (műemléki), valamint a helyi védett épületek és egyedi tájértéket magukon hordozó alkotások a településképi szintén meghatározó elemei.

A táji adottságok, ma már külön természetvédelmi oltalom alatt állnak. Ezek a meglévő értékek határozzák meg a település arculatát, a település képét, ezeket a meghatározó elemeket kell megtartani, és az új épületek, új közterületek kialakításakor ezeket kell figyelembe venni, hogy a településképet negatívan ne befolyásolja egy-egy beavatkozás.

A meghatározó területekre sajátos előírások megtétele szükséges a településképi védelmének érdekében.

. Településképi szempontból meghatározó területek
Tornyosnémetiben:

- *a két településközpont területe*
- *a történelmi falusias lakóterület*
- *műemlék, műemlék környezete*
- *a helyi egyedi építészeti védelemmel védett épületek, műalkotások*
- *a természetvédelemmel érintett területek*

Településképi szempontból meghatározó területe

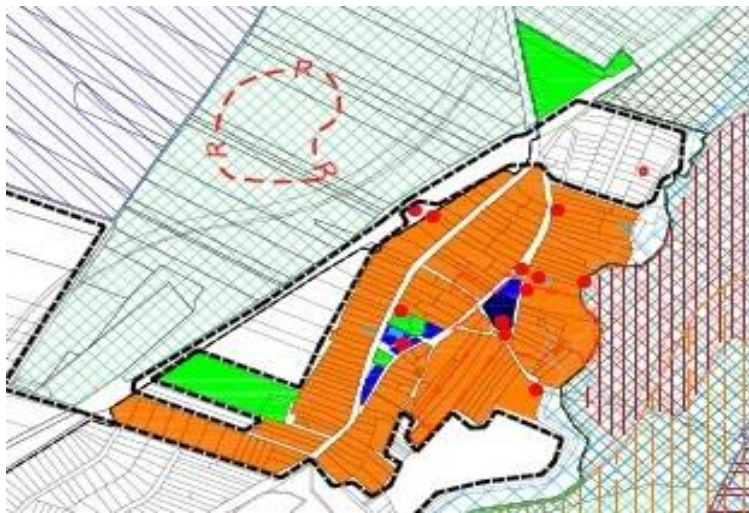
Tornyosnémetinek a két településközponti terület, valamint a történeti falusias lakóterület és a települést kiszolgáló zöldterület és zöldterületi intézmények.

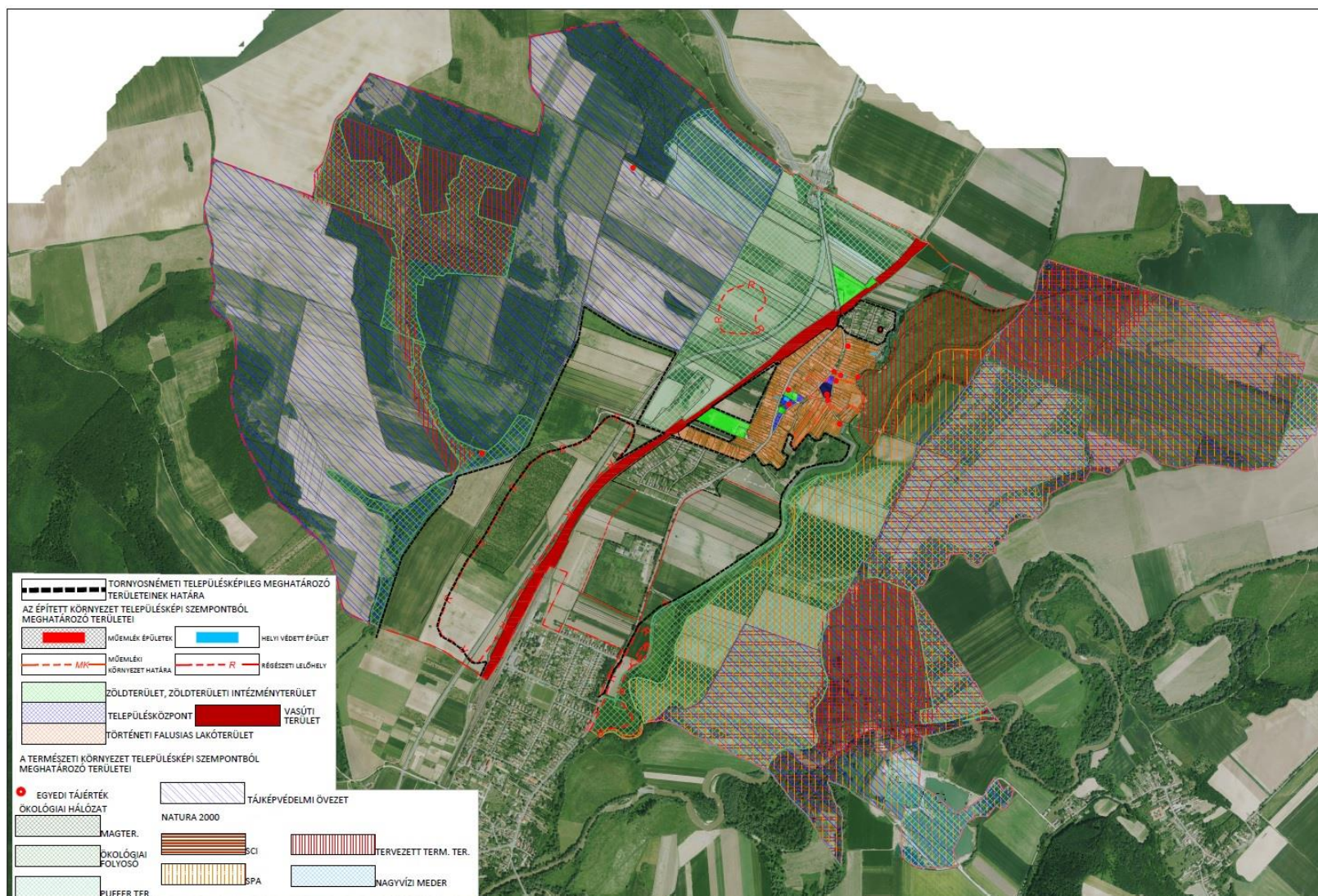
Ezek a területek, a történelmi településmagot fedik le. Az ezen a területen lévő hagyományos telekszerkezet, a népi lakóépületek őrzik a település múltját. A Fő utca és a Gazdasor utca orsó alakú terének környezete, a hagyományos építészeti értékeket legtisztábban megőrző utcaszakaszok, ezért fontos ezek védelme.

Ezen a területen a homlokzatok és kerítések megtartása, ill. rekonstrukciója is nagyon fontos és szükséges.

A terület pontos lehatárolása:

Béke út – Fő út (a Béke út kereszteződéstől) - Gazdasor út-
Árpád fejedelem út -Rozmaring út

AJÁNLÁSOK

Ahhoz, hogy a település egységes, a hagyományokat tisztelő képet mutasson mindenki számára, fontos, hogy a kialakult jó és használható állapotot továbbra is megtartsuk, ezeket a jó példákat alkalmazzuk.

A hagyományokat azonban csak úgy lehet megtartani, és a továbbiakban alkalmazni, használni, az ehhez kapcsolódó és erre utaló ajánlásokat megfogadni, ha ismerjük ezeket.

Az alábbi összefoglalóban Tornyosnémeti népi építészetét mutatjuk be röviden, így egy „alapot” kapva, talán jobban érthető, hogy miért pont ezeket - a későbbiekben olvasható - az ajánlásokat kell szem előtt tartani a tervezés és építés során.

TELEPÍTÉS, TELEKHASZNÁLAT:

A telkeket az észak-magyarországra jellemző módon használták. A telek oldalhatárán állt a lakóház, mögötte építették fel a gazdasági épületeket és építményeket. A lakóházhoz tartozó udvar mögött helyezkedtek el a kert gazdasági részei, a termény feldolgozására szorgáló telekrész és az esetleges konyhakert és gyümölcsös.

ANYAGHASZNÁLAT:

A hagyományos anyaghasználatról az 1900-as, és az 1910-es népszámlálási adatokból lehet kiváló képet nyerni, ugyanis a népszámlálásnál a lakóházak is összeírásra kerültek. A népszámlálás során vizsgálták az épületek falazatának anyagát, valamint a tetőfedés anyagát is.

Négyféle anyaghasználatot különböztettek meg a falazat összeírása során. Kő vagy téglafal, vályogfal kő vagy téglalappal, vályogfal, és fából vagy más anyagból készült falazat. A tetőfedő anyagokat három kategóriába osztották: cserép, pala vagy bádoggal; zsindely; és nád vagy zsúp volt a három változat.

A 145 épületből 14 volt kőház, 83 alappal rendelkező vályogház, 28 vályogból épült, és 20 egyéb anyagú épületet írtak össze. Az egyéb kategóriába a fából vagy favázzal épült épületeket sorolták. A fenti számsorból kiderül, hogy a házak 76,6%-a épült vályogból. Ezen a területen a döngölt földfal volt az általánosan használt földfal építkezési forma, de a vályogtégla is megjelenhetett.

A tetőfedő anyagok összeírása során 38 cseréppel, palával vagy bádoggal fedett épületet írtak össze, 43 zsindellyel fedett épület volt, és 64 növényi anyaggal fedett épület. Feltűnő a zsindellyel fedett épületek nagy száma.

A parasztházak födéme a hagyományos pórfödém volt, amelyet szükség szerint mestergerendával támasztottak alá. A födémet váltott deszka burkolattal látták el, és felülről agyaggal tapasztották. A házakra egyszerű üres tetőszéket, a nagyobb épületekre kétszlopos állószékes tetőszéket raktak.

A nyílászárókat természetesen fából készítették. A városi és úri építkezéseken a ki-benyíló gerébtokos ablakot a kapcsolt gerébtokos ablak váltotta fel. A ki-benyíló gerébtokos ablak egyszerű léckeretét a kő tok hornyaiban helyezték el, és kovácsoltvas laposvassal kötötték össze. A kő tokok divatjának múlásával vált általánossá a kapcsolt gerébtokos szerkezet, ami elé rácsot, redőnyt is be lehetett építeni. A kapcsolt gerébtokos ablakok a 19. század végén terjedtek el.

Általánosnak mondható a borított ács tokos ajtó szerkezet, amelyen vésett szárny került elhelyezésre.

A házakat meszelték hagyományosan. A meszelés időpontja a húsvét előtti időszak volt.

LAKÓHÁZAK KIALAKÍTÁSA:

A lakóházak alaprajzi kialakulása a területen az alföldi házhoz kapcsolható. Sokáig részben fölbe süllyesztett házat építettek, ami védett volt, és kevesebb anyag kellett a felszerkezetek megépítéséhez. Később a ház a földbe nem került besüllyesztésre. Az egysejtű lakóházban a kemencét abból a térből fűtötték, ahol laktak, vagyis a lakóház füstös volt. A lakóház fejlődése a lakótér füstmentesítéséről szólt, így alakult ki a két térből álló lakás.

A harmadik sejt kialakulása, amely a pitvarban volt, a gazdálkodás fejlődésének velejárója volt. A háromsejtű lakóház kialakulása után az épület folytatásában, az udvar felőli megközelíthetőséggel további gazdasági egységek jelentek meg. Ezek részben tároló funkcióval bírtak, mint pl. a hambárok befogadó kamra vagy a kocsiszín, részben istállók voltak (ló, szarvasmarha).

A lakóház fala a néprajzi szakirodalom szerint a „felföldön” hagyományosan a fa volt. A jobbágyok ősi joga volt a „faizási jog”, ami azt jelentette, hogy az erdőben kidőlt, elpusztult fákat a jobbágyoknak joguk volt összegyűjteni és felhasználni. Ez biztosította a honfoglalástól az építés alapanyagát, és a falvak népének a tüzelőt. A 18. század második felében az erdőkben található fa vésszen fogatkozni kezdett, ezért Mária Terézia a fa felhasználását a tetők és födémek építésére korlátozta. A földfalú és kőfalú házak ekkor kezdték el átvenni a falak építésénél a vezető szerepet.

A födémet hagyományosan fagerendákból építették. A födémgerendát a nagyobb épületekben mestergerendával támasztották alá. A tető ősi szerkezete az ágasfás-szelemenetes tető. A szarufás tető később alakult ki. A födém feletti padlástér fontos szerepet játszott a termény tárolásban.

6.1.ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Ez a fejezet segítséget kíván nyújtani az illeszkedési szempontrendszerrel, mely végigvezet a településrészekben ajánlott telepítés, magasság, tetőhajlásszög, tetőforma, homlokzatképzés, anyaghasználat, kerítés, ajtók, ablakok, közterek, közparkok, utcák kialakítási módozatain.

Nem kötelező érvényűen alkalmazadó ábrák ezek, hanem gondolatébresztő, útmutató egy-egy tervezés, előtt. Ugyanis ami az egyik helyen beilleszthető és alkalmazható példa, nem biztos, hogy egy utcával távolabb is megfelelő képet mutat. Ezzel egyidőben, azt is szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

Leromlott műszaki állapotú régi épületek pótlása is lehetséges akár korszerű anyagokkal, de hagyományos formavilággal.

Negatív hatás akkor lép fel, ha az épület kialakítása idegen a hagyományoktól, adottságoktól és a környezettől; léptéke, tömege oda nem illeszkedő és további építéseket indítanak el.

A fejezet első részében az eltérő karakterű településrészekre vonatkozó telepítés, telekbeépítés, tetőforma, tetőhajlásszög, magasság, ajánlások találhatóak, mivel ezek a tulajdonságok különbözőek ezeken a karakterű területen lévő épületeken, kivéve **a településközponti karaktert**, amire a történeti falusias ajánlás vonatkozik.

A második felében a fejezetnek, a kerítés, anyaghasználat, színhasználat, nyílászárók, tornácok, homlokzatképzések, ajánlásai találhatóak, tekintettel arra, hogy ezek a tulajdonságok az egész településen ajánlott, hogy egyformák legyenek.

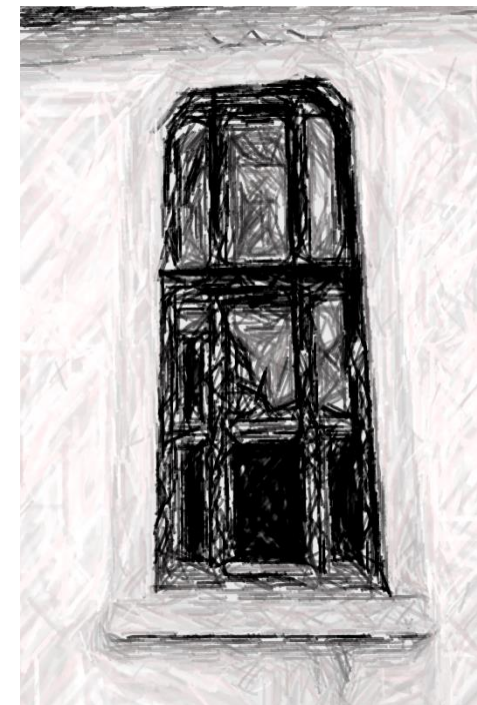
Az épületeket szinte keretezi az utca, közpark, ezeket kiszolgáló sajátos bútorok, melyekre a harmadik rész tesz ajánlásokat.

követendő, jó példa

kerülendő, rossz példa

TELEPÜLÉSKÖZPONTI
TERÜLET ÉS
TÖRTÉNETI FALUSIAS
LAKÓTERÜLET

TELEPÍTÉS, TELKEK BEÉPÍTÉSE:

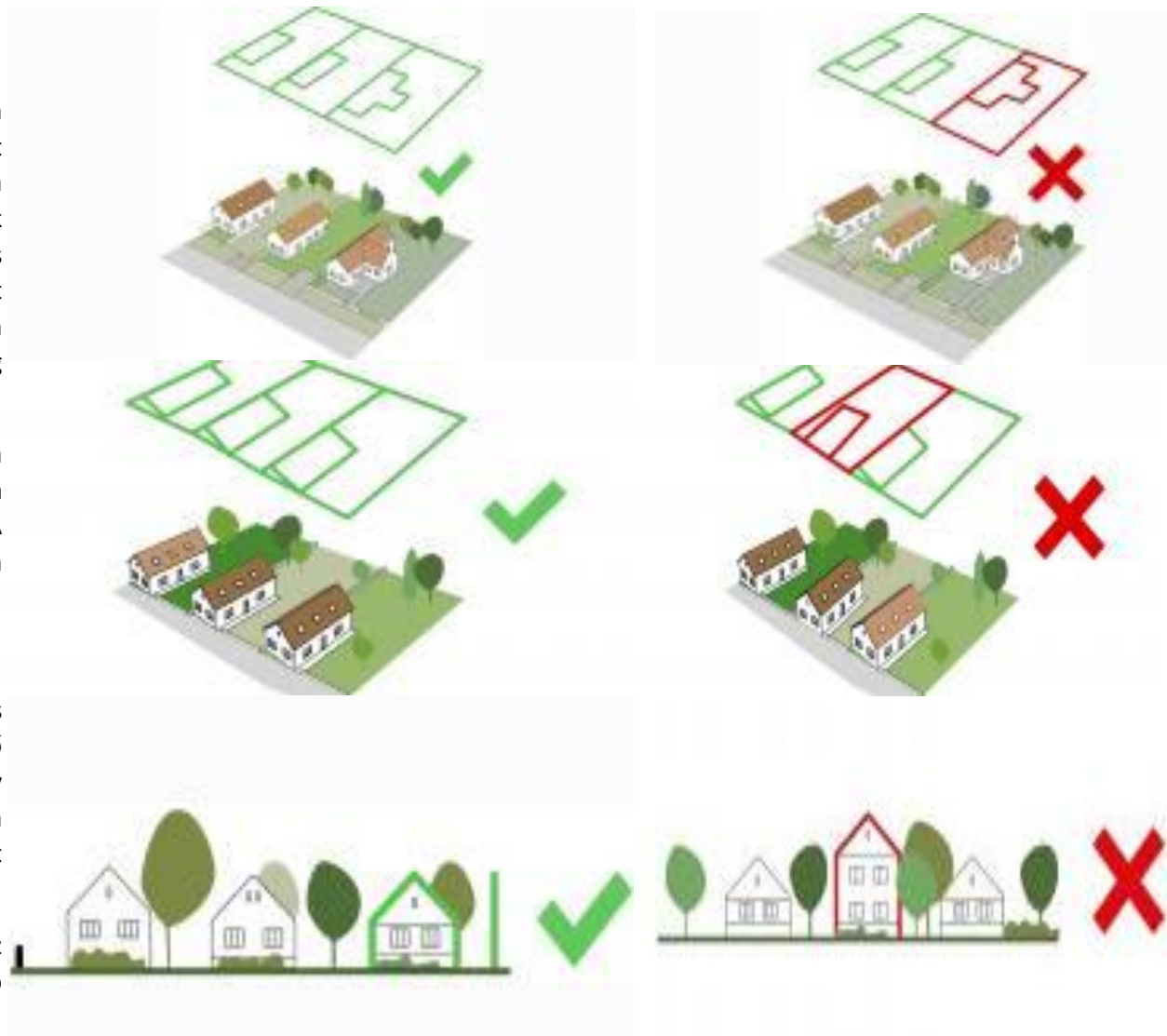
A kialakult telekstruktúra, az oldalhatáron álló beépítést indokolja, ezért a kialakult beépítési vonalhoz igazodva építsük meg a lakóépületet, az előkertek mélységének figyelembevételével. Több helyen az íves utcát követve, fűrészfogas beépítést alkalmaztak, melynek megtartása szintén indokolt és megengedett, de csak kizárólag az utca ívével megegyező mértékben.

A terepszint alá süllyesztett garázst, utca felől nem ajánlott létesíteni. Kerülendő a telken szabadonálló garázs létesítése. A garázs lehetőleg az épület hátsó szárnyán belül v. csatlakoztatva alakítandó ki.

MAGASSÁG:

A területen jellemzően földszintes lakóépületek találhatók. A meglévő épületek közé épülő új épületnek, vagy meglévő épület bővítése esetén, a szomszédos ingatlanon lévő épület magasságához kell alkalmazkodni.

Tetőtér beépítés építése esetén is fontos az utcaképet negatív irányban nem befolyásoló megoldást alkalmazni.

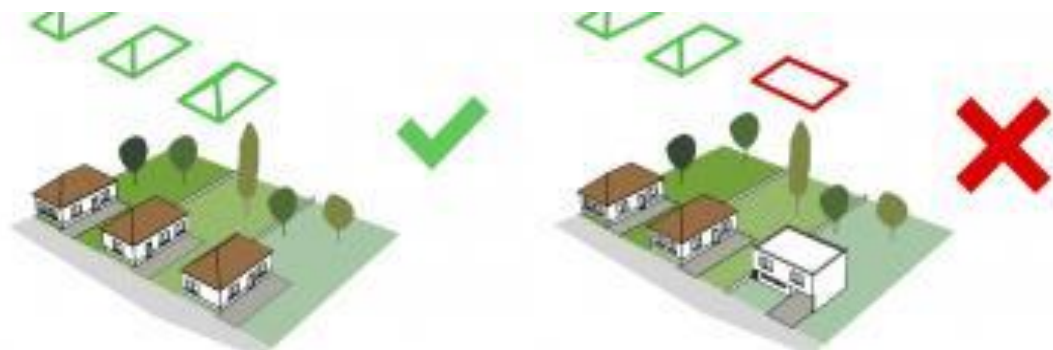
TETŐHAJLÁSZÖG, TETŐFORMA, TETŐFEDÉS:

A területen, a tetőformák közel azonos, kontyolt nyeregtetővel rendelkeznek, néhány nyeregtető és manzard tető is található.

Új építés és épület felújítás esetén Mansard tető nem ajánlott.

Alkalmazható a csonka kontyolt tető és a kontyolt tető is.

Amennyiben az épület szélessége az utcai oldalon meghaladja a 8 métert, a tetőt az utca felé a hagyományoknak megfelelően konytyolni szükséges, vagy utcával párhuzamos tetőgercincet kell alkalmazni.

A túl magas (alpesi), a túl alacsony (mediterrán) hajlásszög, az összetett, erősen tagolt, valamint a lapostető hagyománytól eltérőek, így kerülendőek az alkalmazásuk.

Tetősíki ablak elhelyezhető, utca felőli oromfalba erkély nem építhető.

A tetőfedésre: bitumenes zsindely és hullámlemez, hullámpala, cserepes lemez fedés (ha elkerülhetetlen akkor szürke, antracit vagy barna színben) ajánlott.

Műanyag hullámlemez, hullámpala, fém trapézlemez, felületkezelés nélküli, fénylő, káprázatot okozó fém tető, vagy a harsány, a természetes fedési módoktól eltérő színű fémlemezfedés nem ajánlott.

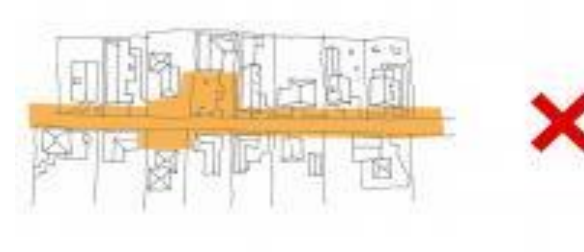
HAGYOMÁNYOS FALUSIAS

TELEPÍTÉS, TELKEK BEÉPÍTÉSE:

A kialakult oldalhatáron álló beépítési vonalhoz igazodva építsük meg a lakóépületet, az előkertek mélységének figyelembevételével. Az azonos távolságra lévő épületek egységes utcaképet adnak.

A terepszint alá süllyesztett garázst, utca felől nem ajánlott létesíteni. Kerülendő a telken szabadonálló garázs létesítése. A garázs lehetőleg az épület hátsó szárnyán belül v. csatlakoztatva alakítandó ki.

MAGASSÁG:

A meglévő épületek közé épülő új épületnek, vagy meglévő épület bővítése esetén, a szomszédos ingatlanon lévő épület magasságához kell alkalmazkodni.

TETŐHAJLÁSZÖG, TETŐFORMA:

A területen, a tetőformák változatosak. Megtalálható a sátoztetős, manzard tető, csonkolt-, kontyolt tetőforma is.

Az a fontos, hogy elsősorban a szomszédos épületekhez hasonló tetőformát válasszunk.

Itt sem ajánlott a túl magas (alpesi), a túl alacsony (mediterrán) hajlásszög, az összetett, erősen tagolt, valamint a lapostető kialakítása. A tetőhajlásszög 30-45 fok között ajánlott. Ezek a formák hagyománytól eltérőek, így kerülendőek az alkalmazásuk.

A tetőfedésre hullámpala, műanyag és fém hullámlemez, valamint bitumenes zsindely, műanyag síklemez alkalmazása kerülendő.

GAZDASÁGI TERÜLET

TELEPÍTÉS: az egységes tömegarány megtartása javasolt.

Fontos, és javasolt a védő fasorok kialakítása a gazdasági-, ipari területek körül.

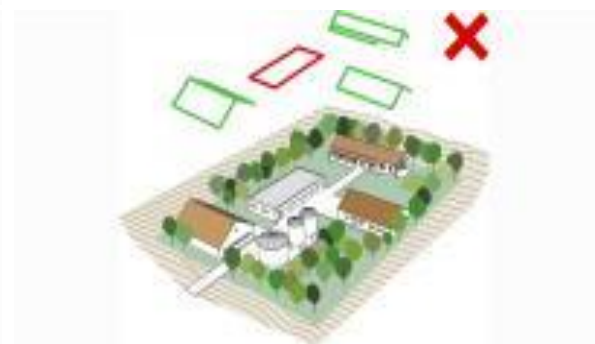
MAGASSÁG:

A funkciótól, sajátos épület használatától és technológiától függő az épületmagasság, de általában magasabbak a földszintes lakóépületektől.

TETŐHAJLÁSZÖG, TETŐFORMA:

A magyarországon általános 40 o-os tetőhajlásszög megtartása ajánlott. Lehetőleg ne legyen lapostetős, inkább a nyeregtető forma kialakítása legyen a fő cél.

KÜLTERÜLETI AJÁNLÁS

Tekintettel arra, hogy a külterületek nagyrésze valamilyen természetvédelmi oltalom alatt áll, ezért minden esetben egyeztetni szükséges az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságával.

TELEPÍTÉS:

Az esztétikus táji környezet kialakítása és megőrzése érdekében az igazgatási területen belül a külterületeken, a tervezett fejlesztési területeken - függetlenül attól, hogy a terület természetvédelemmel érintett vagy nem, - az épületek elhelyezésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy

- a meredek domboldalakon az épületet a lejtő, a domb aljára legyen elhelyezve a telken belül,
- az épület hossz tengelye a lejtés rétegvonalával párhuzamos legyen,
- az épület tetőgerince a lejtő rétegvonalával párhuzamos legyen

ANYAG ÉS SZÍNHASZNÁLAT

A településen a fehér, törtfehér, a pasztell földdszínek, valamint a természetes építőanyagok esetén, azok természetes színei javasoltak, tekintettel arra, hogy általánosan ezek a színek jellemzik az épületeket.

A rikító, harsány, hagyományidegen színek nem alkalmazhatóak (pl.: kék, lila, zöld, neon sárga, piros)

Kerítéseken, kapukon, nyílászárókon is részesítsük előnyben a barna színárnyalatait, esetleg a szürke vagy zöld színeket. K

Tetőfedő anyagok esetében ne alkalmazzunk a hagyományos anyag színétől eltérő táj és környezet idegen színeket (kék, piros, zöld stb.).

Kerülendő a rikító, fénylő, csillogó anyag és színhasználatok is.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Egy épület egyik legmeghatározóbb eleme, a homlokzat kiképzése, ezért fontos, hogy a táji építészet hagyományainak megfelelő vakolt felületeket és természetes anyagokat alkalmazzunk a homlokzatokon!

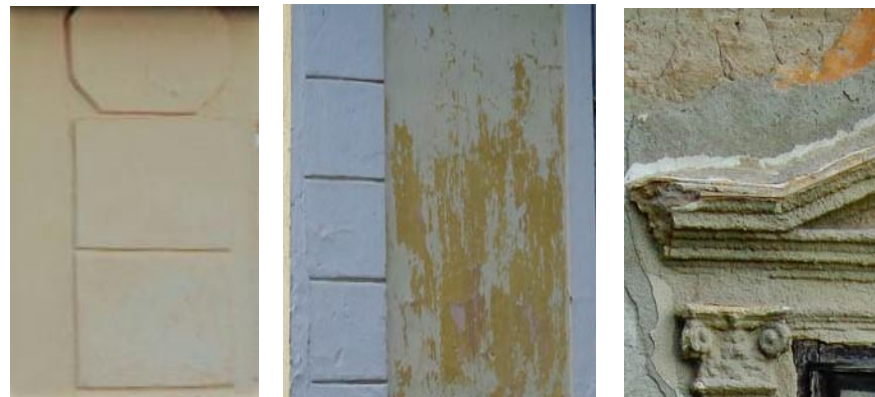
Falfelületképzésnél a helyi karaktertábla szerinti helyeken és jelleggel vakolat architekturai elemekkel – nyílás keretezések esetén körbefutó vakolatdísz alkalmazásával ajánlott eljárni. Kerülendő a poliuretánhab díszítő profilok alkalmazása, Kerülendő a vékony, szabálytalan kőlapokból készített „kőtapéta”-szerű ragasztott fal és lábazati kő burkolatok.

Kerüljük a csempe jellegű burkolatokat, akkor se alkalmazzuk, ha azok természetes kő anyagúak!

Kerüljük a harsány, élénk és a nagyon sötét színeket a homlokzat színezésekor!

Épületgépészeti berendezés kültéri egysége az építészeti értéket zavaró módon nem helyezhető el!

Épületrekonstrukció esetében, az energetikai korszerűsítés során hőszigetelés legalább egy teljes homlokzati felületen alkalmazható, tilos a mozaikszerű homlokzati hőszigetelés.

TORNÁCOK:

A településen lévő hosszúházas építési mód egyik jellemzője a tornácok megjelenése. Több lakóépületen is megtalálható a tornác valamelyik fajtája, kialakítása, mely az épületnek jellegzetes építészeti jelleget ad. Ennek a karakternek a megőrzésére kell törekedni, ha ilyen épület építünk, meglévő épület felújítását, bővítését tervezzük

NYÍLÁSZÁRÓK:

Fontos elemei a hagyományos, népi homlokzat kialakításában a nyílászárók, melyek a lakóépület megjelenését jelentős mértékben befolyásolják.

Sajnos egy-egy felújítás, a kor igényeihez igazodva a nyílászárók kicserélésével kezdődik. Amennyiben erre kerül sor, próbáljunk meg az eredeti nyílászáró osztásainak, színének megfelelő ajtót, ablakok választani, beépíteni. A hagyományos lakókörnyezeti kultúra hagyományai szerinti nyílás és falfelületi arány kerüljön kialakításra.

Osztás nélküli ablak, a lakóépület utcai homlokzatán nem építhető be.

Nem javasolt az utcai homlokzaton bejárat létesítése, amennyiben a hagyományos utcaképben nem jelenik meg a szomszédos épületeken.

Az ablakok külső árnyékolásár fa zsalugáter v. spaletta javasolt.

KERÍTÉSEK

Az utcakép, településkép meghatározó eleme a kerítés, mely egy megépített épület megjelenését befolyásolhat jó és rossz irányba is.

A kerítés és az épület anyag- és színhasználata legyen összhangban.

A közterületi kerítések magassága semmiféleképpen ne haladja meg az 2,0 métert.

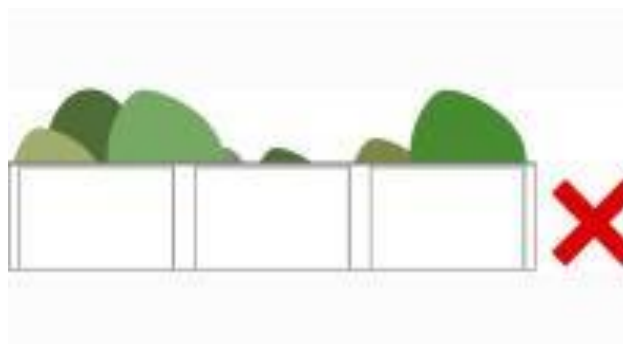
Ahol eredetileg is tömör kő kerítés volt, ott lehetőség szerint őrizzük meg ezt a kerítés építési módot, de ezeknek a kerítéseknek a magassága se haladja meg az 1,2 métert.

Azokon a településrészekén, ahol jellemzőek a kapuzatos kerítések, lehetőség szerint ezt is őrizzük meg, akár modern anyagok használatával is.

Javasolt a természetes építőanyagok használata kerítés lábazatként (tégla, kő).

Áttört, növényzettel kombinált kerítést javasolt építeni.

Tömör kerítés építése nem ajánlott, a kerítés legyen minimum 75 % ban áttört, a kapuzat minden esetben áttört legyen.

KERTEK

A településen a kertek még őrzik a hagyományos nagytelkek szerkezetét, ahol megtalálható a melléképület, az egykori gazdálkodási forma építményei, állattartó épületek, terménytárolók, valamint a zöldséges, virágos kertek tagozata is.

Az előkertben, ami jellemzően a „díszítésre” szolgál, ajánlott a homlokzat kialakítást is figyelembe venni, hogy egy magasra növő fa ne árnyékolja be az épületet kedvezőtlenül.

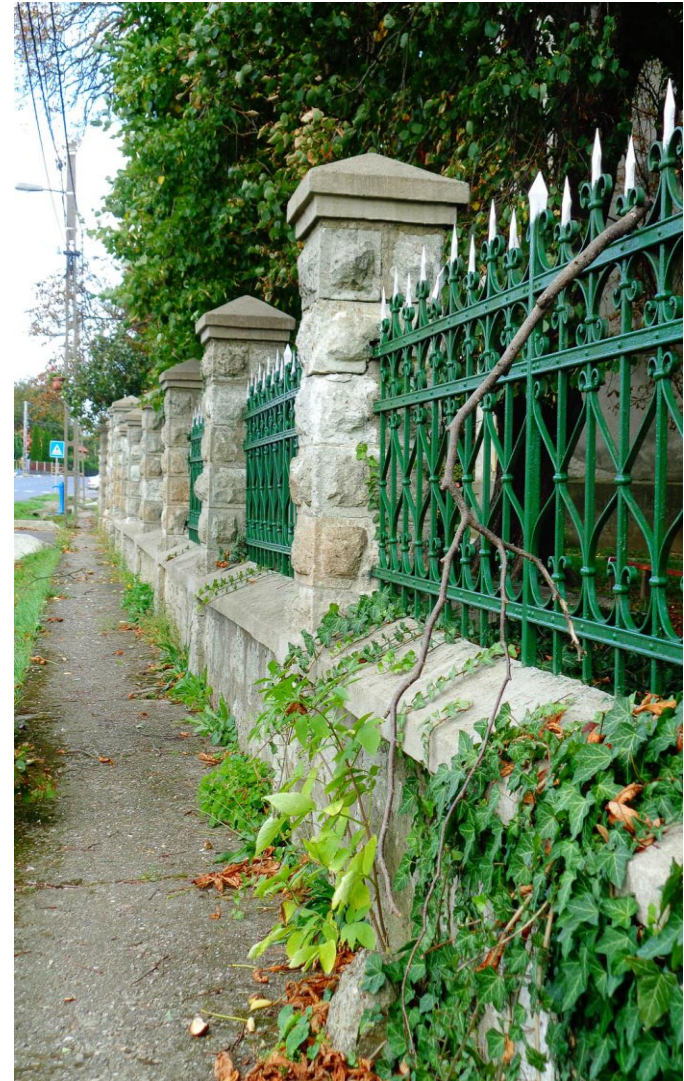
Az oldalkert mérete meghatározza, annak használatát. Érdemes olyan növényfajokat telepíteni, melyek egész évben díszítik levelükkel, virágukkal, termésükkel, a közvetlen lakókörnyezetünket.

RÉSZLETEK

A tetőn kívüli kémények és szellőzők cserép fedés esetén téglá v. falazott vakolt művesen alakítottak legyenek, míg fémlemezfedésnél a héjalással azonos fémlemez burkolattal készüljenek.

6.2. ÉPÜLET FELÚJÍTÁSI ÚTMUTATÓ

A történelmi falusias területen az épületek földszintes, keskeny, tornácos „parasztházak”, az utcára merőleges gerinccel. Ezt a jelleget próbáljuk meg megőrizni, ha meglévő épületet újítunk fel, vagy alakítunk át.

Őrizzük meg a tornácot, a tornácot tartó oszlopokat, legyen az kő vagy fa. Az esetleges tornác díszítéseket jellegében, vagy helyenként próbáljuk meg megtartani.

Az utcai homlokzaton ne legyen erkély, loggia, garázsajtó, nagy üvegfelületek, bejárati ajtó.

Bővítés esetén az emeletráépítést és a keresztszárny építését kerüljük.

Tetőtér beépítéskor tetősík ablakot alkalmazzunk, vagy amennyiben az eredeti épületen „szénabedobó” nyílás volt, azzal megegyező méretű ún. „kutyaól” elhelyezhető.

A hagyományos arányokat őrző nyílászárókat alkalmazzunk, melyek lehetőség szerint fa anyagúak legyenek.

Energetikai korszerűsítés esetén is figyeljünk a helyi jellegű, hagyományos kialakításra, ne tűnjenek el a lábazati, homlokzati osztások.

6.4. KÖZTERÜLETEK KIALAKÍTÁSÁNAK ÚTMUTATÓJA

A településen jellemzően sok helyen megmaradt a hagyományos utcakép, és ezek az utcái határozzák meg egy település megjelenését, annak megítélését. A településen élők, a településen áthaladók erről az útvonalról alkotott véleményük alapján alakítják ki a településről alkotott képüket, ezért nagyon fontos, hogy rendezett, egységes képként jelenjen meg.

A kedvező településkép egyik feltétele, hogy a közterületek rendezettek legyenek.

Az utcaképhez tartoznak az út melletti utca kertek, vízelvezető árkok, járdák, padok, virágládák, hirdetőtáblák, buszmegállók is.

Fontos a közterületi parkokban a fásítás szakszerű elvégzése, a fakivágások és fapótlások szervezettsége. A fásítást tilos inváziós fajokkal elvégezni, csak őshonos fajokot lehet telepíteni melynek meghatározását az Aggteleki Nemzeti Park adatszolgáltatásában megadta. A növényválasztásnál figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat, viszonyokat, mint például egy felsővezeték helyzetét is. A köztereken, utcákon törekedni kell az egységes fasorok kialakítására.

A nyílt árkok fontos utcaképi elemek, melyeknek az egységes kialakítása hozzájárul az esztétikus településképhez.

6.5. REKLÁMHORDOZÓKRA VONATKOZÓ TELEPÜLÉSKÉPI AJÁNLÁSOK

A településen nem jellemzőek reklámtartó berendezések, reklámok jelenléte, mert elenyésző számú vállalkozás, üzlet működik, így cégtábla, cégér sem található nagy számban.

- A kizárólag olyan reklámhordozó helyezhető el, amely a kihelyezés időtartama alatt az időjárásnak ellenálló technológiával készült, nem korrodálódik, állékony, karbantartása könnyű, nem használ villódzó, feltűnő, túl élénk színeket, másik reklámhordozót nem takar el.
- A reklám, reklámhordozó folyamatos karbantartásáról és megfelelő esztétikai állapotban való megjelenéséről a tulajdonos köteles gondoskodni..
- Az épületek homlokzatain elhelyezhető cégereket, cégtáblákat és cégfeliratokat úgy kell kialakítani, hogy azok szervesen illeszkedjenek a homlokzatok meglévő, vagy tervezett vízszintes és függőleges tagolásához, a nyílászárók kiosztásához, azok ritmusához úgy, hogy együttesen összhangban legyenek az épület építészeti részletképzésével, színezésével, építészeti hangsúlyaival. Ajánlott a hagyományos cégerek, valamint az egyedi betűkből szerelt feliratok v. festett feliratok alkalmazása, a nagy homlokzatot takaró ill. módosító táblák helyett.
- Az épületek homlokzataira kerülő cég- és címtábla, információs vagy más célú berendezés épületdíszítő tagozatot nem takarhat el.
- Közvilágítási, hírközlési berendezésen, oszlopon, egyéb közmű berendezésen kizárólag tájékozódást segítő jelzést megjelenítő reklámcélú eszköz helyezhető el, melynek száma oszloponként, berendezésenként legfeljebb 2 darab, mérete legfeljebb 2,0 m² lehet.
- Megállító tábla mérete nem haladhatja meg az A1-es méretet. Megállító tábla csak ott helyezhető el, a balesetmentes közlekedés biztosítva van, és az elhelyezés a gyalogos forgalmat nem akadályozza.
- Reklámhordozóként utánfutó közterületen, vagy közterületről látható módon nem helyezhető el.

JÓ PÉLDÁK

A jó példák bemutatásánál kizárólag a településen készített képeket alkalmaztunk. Jó példának tekinthetjük az egyes karakterterületeknél a bemutatásra már felhasznált épületek fotóit is, hiszen már ott is a jellegzetességeket eleve a jó példákkal igyekeztünk bemutatni.

Ahogy láthatjuk, és ajánljuk, sokszor az építészeti minőség nem a legdrágább anyagok alkalmazását jelenti, hanem a környezethez és a meglévő értékekhez való illeszkedést, az odafigyelést.

INTÉZMÉNYI JÓ PÉLDA

A Polgármesteri Hivatal felújítása során megőrizték az épület tömegét, tetőformáját. A természetes anyaghasználattal, a nyílásrend és a nyílászárók osztásának megtartásával, színezésével a hagyományos épületkialakítást tartották meg.

LAKÓÉPÜLET JÓ PÉLDÁK

Példa arra, hogy a régebben épület házak is megfelelő karbantartás és igényes anyaghasználat mellett hozzá tudnak járulni a település arculatához.

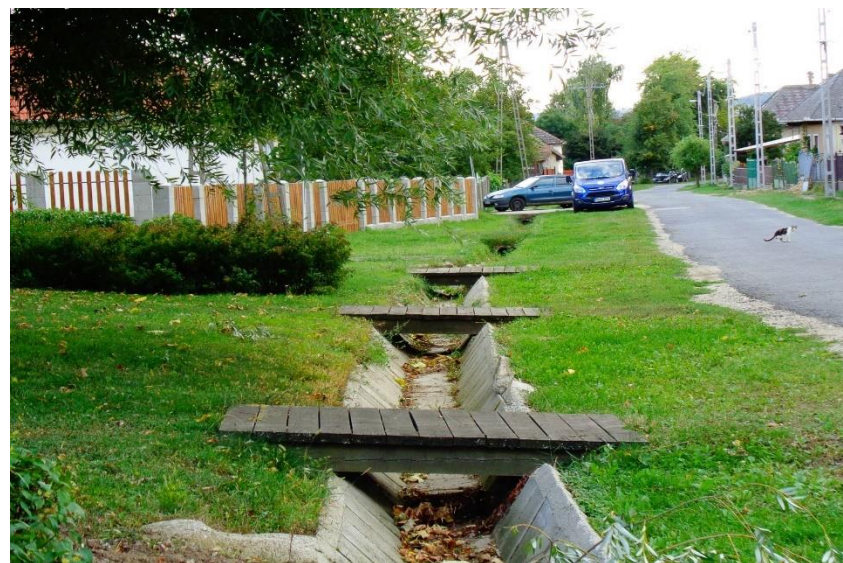

KÖZTERÜLET KIALAKÍTÁSÁRA VONATKOZÓ JÓ PÉLDÁK

A település közterületei szépen gondozott fűvel, növényzettel vannak telepítve.

Fontos eleme a meghatározó területeken (is), a vízelvezető árok szépen kiépített megoldása, a kapubeállók egységes kialakítása.

A közterületek képéhez tartozó információs, vagy útba igazító fából készült táblák nagyon jó példája a megfelelő anyaghasználatnak.

IMPRESSZUM

TORNYOSNÉMETI KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlap: www.tornynosnemeti.hu

POLGÁRMESTER:

Vasas Tibor

TAK KÉSZÍTÉSÉBEN RÉSZT VETTEK:

LA-Urbe Kft - Lautner Emőke ügyvezető

Berta Boglárka

Bianki Dániel DLA

A kiadványban felhasználásra kerültek a Próba
Településképi Kézikönyvek egyes elemei, a MAPIRE.eu
térképei továbbá és a Lechner Tudásközpont ábrái.
Minden jog fenntartva!
Miskolc, 2017. december 15.

Jóváhagyva a 269/2017.(XII.14) önkormányzati határozattal.

